

Source : มติชนสุดสัปดาห์

Date : 1 มิ.ย. 2561

Page : 28-29

No: 61176632

วิรัตน์ แสมทองคำ

viratts.wordpress.com

ปตท. อีกแล้ว

จังหวะก้าว ปตท. จะถูกจับตามากขึ้น ทั้งบทบาทในสังคมไทยและสังคมธุรกิจโลก ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างบุคคลิกอันแปรเปลี่ยน กับประวัติศาสตร์ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงข้อความข้างบน ผมเคยนำเสนอไว้เมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว (จากบทสรุป งานเขียนชุดใหญ่เกี่ยวกับ ปตท. ในมติชนสุดสัปดาห์ ช่วงปี 2555 ประมาณ 15 ตอน) ประหนึ่งคำเตือนและคาดการณ์ดูท่าจะเป็นจริงเป็นจังมากขึ้นๆ

ขณะเดียวกันคาดว่า ปตท. มีบทเรียนมากขึ้น สามารถเผชิญและขบแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

แม้เรื่องราวเกี่ยวกับ ปตท. ช่วงเวลานี้ยังไม่เหมือนเรื่องราว ปตท. ซึ่งผมเองนำเสนอหลายครั้งหลายครา ตามกระแส ตามปรากฏการณ์เฝ้ามององค์กรใหญ่

อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไป หลายมิติมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ย่อมมีบทสรุปให้ภาพที่แตกต่างกันออกไปบ้างตามสมควร

บทสรุปหนึ่งที่ควรสนใจ ปตท. ในช่วงเกือบๆ ทศวรรษที่ผ่านมา กลายเป็นช่วงเวลาที่น่าจับตามองการพัฒนาการเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์แห่งยุคก้าวกระโดดกว่า 3 ทศวรรษก่อนหน้านี้ ว่าไปแล้วความเป็นไปที่ว่า ย่อมเกี่ยวข้อง ต่อเนื่องจากช่วงนั้น

ปตท. ในช่วงเวลาดังกล่าว ช่วงเวลาเผชิญความท้าทายในมิติมากกว่าเศรษฐกิจและธุรกิจ ดูเหมือนอยู่ในช่วงปรับฐาน พยายามรักษาระดับความสามารถในการประกอบกำไรไว้ รักษาระดับรายได้อยู่ประมาณ 2 ล้านล้านบาท

ส่วนผลกำไรนั้นผันแปรค่อนข้างมาก แต่ผู้คนมักสนใจเป็นพิเศษ เมื่อเวลาเมื่อผลกำไรมากกว่า 1 แสนล้านบาท

(โปรดพิจารณา ข้อมูลทางการเงิน (2542-2560) ประกอบ)

กิจการพลังงานแห่งชาติ สู่บริษัทตลาดหุ้น

ปตท. มีประวัติศาสตร์นานพอควร กำลังข้ามผ่านจากจุดเริ่มต้นครบรอบ 4 ทศวรรษแล้ว

จากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (29 ธันวาคม 2521) รัฐวิสาหกิจใหม่จัดตั้งขึ้นในสถานการณ์อันยุ่งยาก สังคมไทยเผชิญวิกฤตการณ์น้ำมันถึงสองครั้งในช่วงไม่ถึง 10 ปี

ความเป็นไปในช่วงก่อตั้งค่อนข้างจุกจุกทุกประเทศไทยไม่สามารถนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศได้เพียงพอกับความต้องการ ทั้งๆ ที่กิจการน้ำมันทั้งหมดเป็นของบริษัทต่างชาติ

ถือเป็นจุดอ้างอิงในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐ

ในฐานะกิจการพลังงาน กับความสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคมเป็นพิเศษ ได้ใช้

เวลานานมากทีเดียว กว่าจะเปลี่ยนมือจากต่างชาติมาอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ ผ่านจากยุคอาณานิคม จนล่วงเลยช่วงสงครามเวียดนาม ว่าเป็นไปแล้วเป็นไปตามกระแสลมพัดแรงระดับภูมิภาค เกิดก่อนหน้ากรณี ปตท. ไม่นานนัก PERTAMINA แห่งอินโดนีเซียก่อตั้งขึ้นในปี 2511 ตามมาด้วย PETRONAS แห่งมาเลเซียในปี 2517

เชื่อว่าเป็น “ชิ้นส่วน” มรดกทางความเชื่อส่งทอดต่อเนื่องสู่สาธารณชนในวงกว้างไม่น้อยทีเดียว แม้ว่า ปตท. ได้กลายเป็นบริษัทจำกัดตามกฎหมายทุนรัฐวิสาหกิจ (ปี 2542) และต่อมาก้าวไปอีกขั้นด้วยการเข้าจดทะเบียนเป็นหลักทรัพย์ในตลาดหุ้นไทย (ปี 2544) แล้วก็ตาม หลายคนไม่ทราบว่า แผนการนั้นมีแรงกดดันมาจากโลกาภิวัตน์ทางการเงิน เกี่ยวเนื่องกับช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี 2540

ขณะที่ความเป็นองค์กรลักษณะพิเศษด้วยอภิสิทธิ์แห่งรัฐซ่อนอยู่ ปตท. ยังคงบทบาทในฐานะผู้จัดหาพลังงาน (น้ำมันดีเซลและก๊าซธรรมชาติ) ให้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ในการรักษาความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าสังคมไทย และ ปตท. ในฐานะคู่สัญญาแต่เพียงผู้เดียว รับซื้อปิโตรเลียมในขั้นต้นธรรมาจากผู้รับสัมปทานต่างชาติทุกรายในประเทศไทย

ประสบการณ์กรณี **มูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภค** ยื่นฟ้องรัฐบาลต่อศาลปกครอง (31 สิงหาคม 2549)

ข้อมูลทางการเงิน ปตท. (2542-2560)

(ล้านบาท)

	2542	2543	2544	2545	2546
รายได้	234,921	375,527	386,415	396,551	489,713
กำไร	-6,260	12,280	21,565	24,352	37,580
	2547	2548	2549	2550	2551
รายได้	644,693	926,269	1,213,985	1,508,129	2,000,815
กำไร	62,666	85,521	95,582	97,800	51,708
	2552	2553	2554	2555	2556
รายได้	1,586,174	1,898,682	2,428,164	2,793,883	2,842,688
กำไร	59,548	101,504	105,260	104,608	94,652
	2557	2558	2559	2560	
รายได้	2,866,883	2,063,727	1,737,145	2,044,952	
กำไร	55,795	19,936	94,609	135,380	

ที่มา : รายงานประจำปี

ขอให้เพิกถอนพระราชกฤษฎีกาการแปลงสภาพ ปตท. เป็นบริษัทจำกัด ในช่วง ปตท. กำลังก้าวสู่ยุคการขยายธุรกิจออกไปจากต้นน้ำ กลางน้ำ ไปสู่ปลายน้ำอย่างน่าเกรงขาม

แม้ว่าเป็นช่วงรัฐบาลรัฐประหาร (พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ 1 ตุลาคม 2549-29 มกราคม 2551) เชื่อกันว่าความโน้มเอียงและเข้าใจแนวคิดมูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่าใครๆ แต่ไม่สามารถหยุดยั้ง

ผลสรุปแม้ไม่ทำให้ ปตท. เสียศูนย์ แต่ ปตท. ก็ไม่ได้ทุกอย่าง (ต้องคืนทรัพย์สินบางส่วนให้รัฐ) ขณะเร่งกดดันไม่ได้ลดลง มีบางจังหวะ บางสถานการณ์เพิ่มขึ้นเป็นช่วงๆ ทั้งนี้ มักอ้างอิงกับราคาขายปลีกน้ำมัน

อันที่จริง ปตท. เป็นบริษัทจำกัด แม้เข้าตลาดหุ้นแล้ว แต่รัฐบาลโดย **กระทรวงการคลัง** และ **กองทุนของรัฐ** เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ (รวมกันประมาณ 65% --อ้างอิงจากข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ฯ) บทบาทในเชิงนโยบายอย่างกว้างๆ ยังคงกำกับโดยรัฐ ผ่านรัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน

ประสบการณ์ปรากฏการณ์ความเชื่อมโยงทางการเมืองในมิติหนึ่งอย่างน่าสนใจ อยู่ในช่วงคาบเกี่ยวกับตลาดหุ้น แม้ผ่านมาเกือบ 2 ทศวรรษแล้ว แต่หลายคนไม่ลืม เกี่ยวกับบทสนทนาอย่างออกรส กรณีการจัดสรรหุ้นในช่วงเข้าตลาดหุ้น เอื้อประโยชน์กับผู้ถือหุ้นส่วนน้อยๆ บางส่วน เชื่อว่าเชื่อมโยงกับนักการเมือง

นอกจากนี้ กรรมการบริษัท ปตท. มักมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

อาจารย์ไปถึงกรณีอดีตผู้บริหารปตท. มักมีบทบาททางการเมือง เมื่อพ้นตำแหน่ง อีกด้านหนึ่ง ปตท. ในฐานะกิจการในตลาดหุ้น มีความหมายและผลกระทบมากกว่าหลายคนคิด

ความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ในการเข้าตลาดหุ้น ความหมายที่แท้จริง คือการระดมเงินจากนักลงทุน จากการกระจายหุ้นส่วนน้อยให้กับนักลงทุน โดยเฉพาะกำหนดให้นักลงทุนต่างชาติถือหุ้นได้ไม่เกิน 30% ว่าด้วยบทบาทและอิทธิพล

นักลงทุนต่างชาติ นอกจากสร้างความเชื่อมั่นระดับโลก มีโอกาสการระดมทุนจากต่างประเทศรูปแบบอื่นๆ ตามมาอีก (ปตท. ได้รับความสนใจผ่านตราสารกับนักลงทุนต่างชาติมาแล้วนับแสนล้านบาท)

ขณะเดียวกันความเป็นไปของ ปตท. ในบางมิติต้องอ้างอิงกฎกติกาตลาดทุนโลก ว่าโดยเฉพาะก็คืออ้างอิงอิทธิพลกลุ่มนักลงทุนตะวันตก เป็นที่เข้าใจกันดีซึ่งบางคนอาจไม่เข้าใจ ก็คือ นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจให้ความสำคัญในประเด็นการบริหารจัดการ โดยไม่มีการแทรกแซงจากรัฐ ใน 2 ประเด็นสำคัญ 3

หนึ่ง-กลไกราคาขายปลีกน้ำมัน

และสอง--แผนการลงทุนทางธุรกิจ

จากบริษัทไทยยักษ์ใหญ่ สู่เครือข่ายธุรกิจระดับโลก

คณกรกว้างเพ็งมอง ปตท. จากบทบาทผู้นำในธุรกิจค้าปลีกน้ำมัน (โดยเฉพาะสถานีบริการ) อย่างตื่นตัว

ปตท. สร้างจินตนาการอย่างไม่หยุดยั้ง ไปสู่สถานีบริการโมเดลใหม่ ที่สำคัญก้าวออกไปสู่ธุรกิจอื่นไม่ใช่น้ำมัน

เหตุการณ์สำคัญบางกรณีเป็นไปอย่างเงียบๆ โดยเฉพาะร่วมมือกับ **7-Eleven** เครือซีพี (ปี 2545) และซื้อกิจการสถานีบริการน้ำมันเจ็ท (Jet) และร้านสะดวกซื้อจ๊อฟฟี่ (Jiffy) ในประเทศไทย จาก Conoco Phillips แห่งสหรัฐฯ (ปี 2550)

ก่อนจะมาครึกโครมอย่างมากมาย ด้วยเผชิญแรงต้านแผนการใหญ่จำเป็นต้องถอนตัวจากการซื้อกิจการ Carrefour ในประเทศไทย (ปี 2553)

อีกด้านที่เป็นไปอย่างเข้มข้น ภายใต้ยุทธศาสตร์ใหม่ โอกาสใหม่ ซึ่งสัมพันธ์กับกลุ่มธุรกิจไทยอย่างมาก ที่เรียกว่า Integrated Value Chain **ว่าด้วยยุทธศาสตร์ธุรกิจปิโตรเคมี** ยุทธศาสตร์ที่แตกต่างจากยุคแรกๆ ยุทธศาสตร์ที่เชื่อว่าอ้างอิงกับการเมืองจากการเลือกตั้ง

โอกาสซึ่งถือว่าต่อเนื่อง จากการเข้าตลาดหุ้นกับสถานการณ์น้ำมันโลกพลิกผันอย่างรวดเร็ว ปี 2547 เศรษฐกิจโลกฟื้นตัวอย่างชัดเจนจากวิกฤตครั้งใหญ่ที่ยืดเยื้อ การใช้น้ำมันเพิ่มขึ้น ราคาน้ำมันสูงขึ้น

ปตท. ขยายตัวอย่างเหลือเชื่อ จากสินทรัพย์ระดับ 3 แสนล้านบาทในปี 2545 เพิ่มเป็น 9 แสนล้านบาทในปี 2547 จากกำไรประมาณ 24,000 ล้านบาท ในปี 2545 เพิ่มเป็นประมาณ 90,000 ล้านบาทในปี 2548-2549 ขณะเดียวกันราคาหุ้นจากไม่ถึง 50 บาทในวันเข้าตลาดหุ้นในปลายปี 2545 เพิ่มขึ้นทะลุ 400 บาทในปี 2547

การลงทุนครั้งใหญ่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการวางรากฐานมั่นคงยิ่งขึ้นในธุรกิจขั้นต้น (Upstream) โดยบทบาทของ ปตท.สผ. ไปสู่การสร้างฐานธุรกิจเคมีภัณฑ์อย่างครบวงจรและลงลึกมากขึ้นๆ ทั้งขยายตัวครอบคลุมภูมิศาสตร์ที่กว้างขึ้นด้วย

ขณะนั้น ปตท. มั่นใจว่าถึงเวลาแล้วต้องก้าวออกจากกระถางอันแข็งแรงแรง และเชื่อว่าโดยคงไม่มีใครสามารถตั้งรังให้ ปตท. ถอยหลังกลับไป

แต่ต้องเผชิญแรงเสียดทานครั้งแล้วครั้งเล่า ●